

ІЛОВАЙСЬК:
ЦИФРИ І ФАКТИ

ЯК ЗМІНИЛАСЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНА
МАПА УКРАЇНИ

ЙОНАТАН ГОЛСЛАГ ПРО ГЕОПОЛІТИЧНІ
ВИКЛИКИ ДЛЯ ЄВРОПИ

У К Р А Ї Н С Ь К И Й
Тиждень

№ 45 (365) 7 – 13 ЛИСТОПАДА 2014 р.

ЕНН ЕППЛБОМ
ПРО ТЕ, ЧОГО
ЗАХІД ОЧІКУЄ
ВІД УКРАЇНИ

25 РОКІВ

**ВІД СТІНИ
ДО СТІНИ**

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

9 771996 156002

Іловайськ: цифри і факти

Десантний берет одного з бійців ЗСУ, знайдений на місці бою колони українських військ при виході з так званого Іловайського котла. Фото кінця вересня 2014 року

ФОТО: ПЛАВЮ НЕТЬСОБ

Автор:
**Ярослав
Тинченко**

Після провалу Іловайської операції у Верховній Раді було створено тимчасову слідчу комісію з розслідування цього кривавого інциденту. Було обіцяно, що до її роботи залучатимуться військові експерти, які дадуть професійну оцінку діям генералів під Іловайськом. 20 жовтня в інтернеті з'явився так званий проміжний звіт комісії – досить великий, але абсолютно нефаховий. Таке враження, що його готував якийсь журналіст – аматор у військовій справі. Причому головним прагненням того, хто його написав, було не дійти до істини, а зробити винними кількох конкретних осіб. Навіть якщо автор і виявив справжніх винуватців, він усе одно не зміг відповісти на запитання, які цікавлять всю Україну: скільки загинуло вояків і чому так сталося?

ПРОРАХУНКИ ПЛАНУВАННЯ

Іловайська трагедія стала наслідком реалізації плану, розробленого наприкінці червня 2014 року. Цей план був широко розп'ялений нашими політиками й полягав у блокуванні

військами державного кордону і взятті в кільце Донецька, Луганська та інших міст, де групувалися збройні загоны сепаратистів і російських добровольців. Він мав два суттєвих недоліки.

По-перше, наші стратеги зовсім не брали до уваги людський фактор у Збройних силах України. Вони чомусь вважали (і багато хто вважає й донині), що лише вчора мобілізовані з «гражданки» люди можуть за лічені тижні перетворитися на справних офіцерів і солдатів. На блокування кордонів було кинуте бригади (24-ту, 30-ту, 51-шу, 72-ту, 79-ту), які на 70–90% склалися з щойно призваних у військо людей. Причому після виконання першого завдання (блокування кордонів) ці бригади мали перейти до другого – оточення мегаполісів. А на їхнє місце повинні були прийти батальйони територіальної оборони, які на 100% складаються з мобілізованих (навіть якщо вони прибули до військкоматів добровольцями). Згідно зі світовою воєнною практикою для підготовки справного солдата або командира потрібно щонайменше півроку. Інакше при-

звані на швидку руку війська можуть виявитися небоєздатними, навіть зіткнувшись зі значно меншим за чисельністю, але досвідченим підрозділом супротивника. Вочевидь, плануючи оперувати бригадами такої якості, наші стратеги не розраховували на серйозний спротив супротивника. Але «ДНР» і «ЛНР» із допомогою російських добровольців чинили завзятий опір. Понад те, сепаратистам вдалося втримати у своїх руках майже 100-кілометрову ділянку державного кордону.

По-друге, ані члени уряду, ані генералітет не очікували, що війська Російської Федерації візьмуть участь у збройному конфлікті на Донбасі. Розстріл із «Градів» з території РФ української колони під Зеленопіллям 11 липня став для всіх цілковитою несподіванкою. Причому штаб АТО раз по раз наступав на «російські граблі», вважаючи, що такі випадки, як Зеленопілля, поодинокі й після них Путін будцімто не наважиться на подальші кроки. Хоча здоровий глузд підказує, що коли таке сталося раз, то воно повторюватиметься постійно.

Уже в 20-х числах липня було очевидно, що план зазнав фіаско і треба розробляти нову стратегію. З великими труднощами на початку серпня вдалося вирвати з кільця оточення частини 72-ї та 79-ї бригад. Після цього більшість бригад були виведені на перереформування, оскільки були деморалізовані й втратили дві третини своєї бойової техніки. На фронті залишилися територіальні батальйони Збройних сил України, добровольчі батальйони МВС і так звані батальйонно-тактичні групи – збірні загоны з кількох механізованих бригад, які ще не брали участі в бойових діях. Усі вони були вкрай нечисленними. Так, деякі міліцейські добровольчі батальйони налічували по 35–50 вояків замість 400–500. Якщо судити лише за назвами, то складається враження, що тільки в Донецькій області військ було понад 20 тис., а по факту їх удесятеро менше.

Від початку серпня треба було переходити до активної оборони або хоча б готуватися до неї, заздалегідь плануючи можливі рубежі відступу, укріплюючи їх, формуючи мобільні резерви тощо. Але керівництво АТО, попри крах по-

переднього плану, вирішило спробувати реалізувати його хоча б у частині оточення Донецька та Луганська. При цьому знехтувавши такими факторами:

– на відміну від виведених на переформування бригад, міліцейські добровольчі батальйони й батальйони територіальної оборони мали лише вогнепальну зброю і пересувалися автобусами або вантажівками;

– після катастрофи Boeing було накладено мораторій на використання Військово-Повітряних сил України, а відтак наші війська були позбавлені допомоги з повітря;

– армія Російської Федерації, взявши активну участь в обстрілах українських бригад на прикордонній смузі, могла так само зухвало вчинити напад і на територію в глиб України. Але, як зазначалося, штаб АТО не допускав такого розвитку подій;

– без перекриття кордонів оточення міст втрачає будь-який сенс, оскільки гарнізону може швидко (протягом години-двох) надійти допомога від Росії.

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ВТРАТ

Вважається, що кількість втрат у так званому Іловайському котлі (хоча по факту таких міні-котлів було кілька) кимось засекречена. Це не відповідає дійсності. Якщо немає режиму воєнного часу, гриф «секретності» може накласти лише РНБО або керівництво СБУ. В умовах проведення анти-терористичної операції ані військові, ані міліціонери не мають законних підстав для таких дій.

На сьогодні є щонайменше два інтернет-ресурси (Книга пам'яті загиблих і розділ «Втрати силових структур внаслідок російського вторгнення в Україну (2014)» у Вікіпедії), які скрупульозно фіксують усі дані про кожного загиблого. Тому марно щось від когось приховувати.

Альтернативний підрахунок також здійснювала волонтерська група, яка протягом 3 вересня – 10 жовтня 2014 року вивозила останки загиблих українських солдатів із території, що перебуває під контролем самопроголошеної «ДНР». Загалом упродовж зазначеного періоду було вивезено близько 150 вояків. Понад 100 із них були зібрані або екст-

мовані на території так званого Іловайського котла.

Спочатку про кількість загиблих ходили найрізноманітніші чутки. Йшлося про те, що в районі Савур-могили було близько 200 наших загиблих, у районі Іловайська – Старобешевого – ще 600. На щастя, ці цифри не підтвердилися. Наприклад, у селах навколо Савур-могили було виявлено останки близько 20 військових, а на самій горі похо-

вань чи тіл наших солдатів узагалі не було. Опитування вояків, які 26 серпня останніми відходили звідти, переконало нас, що треба провести альтернативні підрахунки учасників Іловайської операції та втрат, яких зазнали українські війська. Група опитала велику кількість учасників боїв, передусім офіцерів, а також місцевих мешканців, щоб точно встановити місцезнаходження тіл. У результаті волонтери особисто з'я-

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ВТРАТ

	Брали участь в операції	Вийшло з оточення	Поранені та контужені	Загиблі	Полон	Зниклі безвісті
Штаб оперативного командування «Південь» (штаб сектору Б)	20	10	5	3	1	1
92-га мехбригада	275	226	15	1	3	30
93-тя мехбригада	293	90	47	36	42	78
51-ша мехбригада	512	130	81	7	108	186
17-та танкова бригада	82	45	20	2	4	11
121-ша бригада зв'язку	4		1	1		2
3-й полк спецназу	34	20	7	5		2
73-й морський центр спецпризначення	30	19	6	2	3	
74-й розвідувальний батальйон	18	5	9			4
502-й батальйон радіоелектронної боротьби	1		1			
91-й інженерний полк	20	19		1		
39-й батальйон тероборони «Дніпро-2»	31	25	4	2		
40-й батальйон тероборони «Кривбас»	202	133	17	9	20	23
Разом ЗСУ	1522	722	213	69	181	337
3-й батальйон Нацгвардії «Донбас»	220	11		6	130	73
батальйон МВС «Дніпро-1»	78	23	38	13		4
батальйон МВС «Світязь»	40	31	1	2		6
Не встановлено			18	121		
Усього			270	211		

У таблиці відсутні дані по батальйонах МВС: «Херсон» (20 учасників, з них 6 загинуло), «Івано-Франківськ» (35 учасників, 3 загинуло, 2 зникло безвісті), «Миротворець» (74 учасники, 9 загинуло, 1 зник безвісті), а також по підрозділах прикордонної служби

Аналіз таблиці наштовкує на сумні висновки:

- Одразу впадає у вічі мізерна загальна кількість учасників операцій у районі Іловайська, Старобешевого, Комсомольська тощо. Навіть якби напередодні Іловайської операції не дезертирували два батальйони територіальної оборони (один із них «Прикарпаття»), це мало змінило б ситуацію.
- Наявність у першій лінії 73-го морського центру спецпризначення свідчить про те, що в штабу АТО не було резервів. Згаданий центр – це нечисленна, але унікальна військова частина висококваліфікованих бойових плавців, які готуються не один рік. Якщо його особовий склад використовували як пересічну піхоту, це наочно свідчить про відсутність останньої.
- Кількість бійців у батальйонах МВС, які брали безпосередню участь в Іловайській операції («Донбас», «Дніпро-1», «Світязь»), «Херсон», «Івано-Франківськ», «Миротворець» – приблизно 450, була недостатньою для взяття Іловайська. Навіть якби їм вдалося витіснити супротивника з міста, у штабу АТО вже не було сил для закріплення успіху – наступу на Донецьк.
- Забезпечення Іловайської групи з тилу та флангу (батальйонні й ротні тактичні групи 92-ї, 93-ї та 51-ї механізованих бригад) також було надто мале, щоб стримати атаку російських військ. Крім того, коли копнути ще глибше, керування цими тактичними групами було халявним, що призвело до їх розгрому. Але детальніше ми повернемося до цього в подальших статтях.
- Не треба бути військовим експертом, щоб дійти висновку: з 2 тис. бійців неможливо вести активні наступальні дії на фронті завдовжки 80 км без резервів, прикриття з повітря, з повністю відкритим правим флангом, знаючи, що російська армія ще в ніч із 23 на 24 серпня вторглася на українську територію.

ФОТО: ПІВНОЧЕЇ ССБ

сували деталі багатьох зіткнень, у яких полягли наші хлопці.

Всі наявні дані свідчили про те, що в результаті бойових дій у так званому секторі Б протягом 24–31 серпня 2014 року загинуло приблизно 400 українських військовослужбовців та правоохоронців. Ці висновки підтвердив документ, який випадково потрапив до рук одному з членів групи, – відомість обліку вояків, які брали участь у бойових діях сектору Б за вище зазначений період. Відомість була складена 14 вересня, коли більша частина даних про долю учасників боїв від Іловайська до прикордонного пункту Катеринівка остаточно з'ясувалася (див. «Бої в секторі Б»).

Із моменту складання списку певна кількість зниклих безвісти повернулася до своїх частин. Наприклад, з 92-ї окремої механізованої бригади на сьогодні 11 зниклих безвісти й 2 в полоні, решта живі.

ТРАГЕДІЇ МОЖНА БУЛО УНИКНУТИ

Іловайського котла могло не бути, якби одразу після надходження даних про перетин кордону російськими військами українські сили покинули місто й відступили в бік Комсомольська. Причому цей шанс зберігався щонайменше два дні.

Окремо слід сказати про роль і плани в боях останніх днів серпня російського військового контингенту. На відміну від тимчасової слідчої комісії Верховної Ради у справі Іловайська та загалом громадськості України керівництво «ДНР» і російське командування докладно дізналися про кількість і якість наших військ ще 21 серпня. Це бачимо з аналітичної статті одного із військових експертів Росії

Літвінова «Иловайск, как зеркало тактических возможностей»:

«После допроса взятого в плен начальника разведки 8-го армейского корпуса у ополчения широко открылись глаза не только на численность противостоящей им группировки на этом направлении, но и на ее дислокацию, состояние тылов и боеспособность. А именно вскрылась исключительная слабость всех этих компонентов группировки, которая была очевидна и ранее. Тем не менее, в течение 22-23 августа, одновременно с сосредоточением сил для контрудара, ДРГ (диверсионно-разведывательные группы. – Авт.) ополчения проверяли полученную информацию, все никак не веря ее очевидность. Тем не менее, сотен украинских танков и уходивших за горизонт колонн прочей бронетехники выявлено не было. В основном были обнаружены только школьные автобусы».

Підступне взяття в полон одного з офіцерів штабу 8-го армійського корпусу, який із білим прапором у руках намагався вести переговори з бойовиками про винесення поранених, справді мало місця.

Таким чином, росіяни прийшли на допомогу «ДНР», добре усвідомлюючи, що мізерне українське угруповання їм не зможе чинити гідний опір. Відтак напрошується висновок, що в російських підрозділів було лише одне завдання: допомогти «ДНР» розбити іловайське угруповання. Якби вони хотіли просунути далі на захід і вийти за межі Донецької області, то зробили б це, бо їх не було кому зупинити. Важко навіть сказати, хто й де міг би зупинити спільний наступ російських військ і загонів «ДНР», якби ті зважилися на нього.

Артилерійська система залпового вогню «Ураган», знищена в районі Іловайська. За твердженням українських військових експертів, з боку ЗСУ «Урагани» не брали участі в бойових діях на Донбасі

Не виключено, що саме цей факт і намагаються «засекретити» деякі наші стратеги. Парадокс полягає в тому, що «секретним» він є лише для українських громадян, але аж ніяк не для військових керівників Росії.

СКІЛЬКИ ЗАГИБЛИХ І ХТО ВИНЕН?

У відомості від 14 вересня було показано 90 встановлених та 121 невстановлений загиблих. Вочевидь, невстановлені вбиті також ураховані серед безвісти зниклих. Якщо відняти від загальної кількості зниклих безвісти 121 невстановленого загиблого, вийде приблизно 300. З цього числа якась кількість повернулася з території самопроголошеної «ДНР» або з полону. Дехто зателефонував із полону або з якихось інших територій (приміром, із Росії) та повідомив, що живий. На сьогодні залишається невідомою доля близько 200 людей. 70–80% з них – це загиблі, тіла яких переважно вже вивезені та перебувають у Дніпропетровську й Запоріжжі. Інші зниклі безвісти можуть переховуватись або просто з якихось своїх міркувань не виходити на зв'язок. Таким чином, виходимо на цифру 400 загиблих.

З проміжного звіту випливає, що винних троє: військовий міністр генерал Гелетей, на-

ІЛОВАЙСЬКОГО КОТЛА МОГЛО НЕ БУТИ, ЯКБИ ОДРАЗУ ПІСЛЯ НАДХОДЖЕННЯ ДАНИХ ПРО ПЕРЕТИН КОРДОНУ РОСІЙСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ УКРАЇНСЬКІ СИЛИ ПОКИНУЛИ МІСТО Й ВІДСТУПИЛИ В БІК КОМСОМОЛЬСЬКА

чальник Генерального штабу генерал Муженко та начальник штабу АТО генерал Назаров. На сьогодні з таким висновком звіту можна погодитися. Напевно, до цих прізвищ можна додати й деякі інші, але кожен конкретний випадок загибелі наших вояків слід розглядати окремо. Ми плануємо зробити це в подальших статтях, у яких спробуємо детально описати кожен бій чи, краще сказати, розстріл російськими військовими наших солдатів... ■